

БИБЛИОТЕКА
ЛИБ

2 164

2 164

164

о о
тву.
мет-
дани
на ми-
и писци
правој
њено

№ 1.

СОДЕРЖАНІЕ — САДРЖАЈ.

Од уредништва.

Отъ редакціи.

АЛЕКСАНДР БЛОК. — Дванаесторица. Превео Ст. Ви-
навер с његовим предговором и тумачем.

АЛЕКСЕЈ ТОЛСТОЈ. Пали Анѣо. (А. Блок.) Превела М.
Ораовац.

ДИМ. КОБЯКОВ. Ана Ахматова.

АНА АХМАТОВА. Стихови. Превели М. Костић и С. В.

А. РЕМИЗОВЪ Задушницы.

МАКЕТЕ АКАД. СЛИКАРА Л. БРАЙЛОВСКОГ.

МАКЕТЫ ХУДОЖНИКА БРАЙЛОВСКАГО.

СЕРБСКАЯ ПОЭЗИЈА. В. Иличь, А. Шантичь, Ј. Дучичь.

ГУСТАВЪ КРКЛЕЦЪ. Стихи. Переводъ Д. К.

ВЪ ТЕКСТЪ:

Слика А. Ахматовой, А. Блока. Портретъ Г. Крклеца. Иллю-
страции къ ст. Л. Брайловскаго, на мѣловой бумагѣ. Обложка
работы художника В. Жедринскаго.

МЕДУЗА

ДВУХНЕДѢЛЬНЫЙ ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛЪ

Подъ редакціей Д. КОБЯКОВА

ПЕТНАЕСТОДНЕВНИ КЪИЖЕВНО-УМЕТНИЧКИ ЧАСОПИС. — уредник: Д. КОБЯКОВ.

Великій крахъ, ознаменовавшій конецъ гражданской войны, изъ за котораго мы стали эмигрантами, потеряли самое дорогое — свою родину, себя, породилъ время химеры, время полной переоцѣнки цѣнностей, когда нельзя быть увѣреннымъ ни въ чемъ, когда не знаешь о слѣдующемъ часѣ и боишься думать о самомъ себѣ.

Та Россія, великая, поразительная Россія — осталась позади въ бреду и крови.

Съ огромной болью, поглощающей всѣ остальные чувства думаемъ мы о ней.

Но въ нашихъ сердцахъ, въ нашей душѣ, въ нашемъ мозгу живетъ Россія и никогда не умретъ мысль о ея возрожденіи.

Пока-же мы должны творить дѣло здѣсь, за границей.

Большинство русскихъ ученыхъ, поэтовъ, писателей, художниковъ, большинство тѣхъ — славныхъ Россіи — разбросаны сейчасъ по всему свѣту. Но всѣхъ насъ связываетъ одна мысль, одни воспоминанія, одна надежда...

Въ нашемъ журналѣ будутъ объединены всѣ писатели и поэты — ибо не можетъ быть партійности въ чистомъ искусствѣ.

Тѣ, кто любятъ Россію, кто вѣруетъ въ ея возрожденіе, — тѣ будутъ съ нами...

Бѣлградъ — центръ политической и художественной жизни Югославіи и той части Россіи, которая перекочевала сюда со всѣми своими достоинствами и недостатками, талантами и бездарью — долженъ быть центромъ и объединенія славянъ.

Не старая, уставшая Европа спасетъ родину, только въ стѣнахъ Славянскаго Дворца зародится спасеніе истерзанной и умирающей той Россіи...

И мы кладемъ свой камень на постройку этого дворца. Мы покажемъ, что и здѣсь, далеко за предѣлами родины, живо творчество, живо искусство русское, что не изсякъ источникъ вдохновенія и только обострился отъ боли, отъ горькихъ мученій.

Мы познакомимъ сербовъ съ лучшими образчиками творчества тѣхъ, кто на своихъ плечахъ перенесъ всю скорбь, всѣ страданія маятной Россіи, кто не выдержалъ и умеръ отъ отчаянія...

И мы покажемъ русскимъ творчество нашихъ братьевъ сербовъ, у которыхъ нашли мы такой радужный приютъ, что-бы по возвращеніи домой мы унесли съ собой не только чувство благодарности, но и знаніе сербской литературы, поэзіи, знакомство съ художниками, скульпторами.

Велики слом, који је означио крај грађанског рата, после кога смо ми постали емигранти, изгубили оно што нам је најдраже — своју отаџбину, — себе, родио је време химере, време потпуног преоцењивања вредности, када се не сме бити уверен ни у шта, кад не знаш шта ће бити сутра и бојиш се да мислиш о самом себи.

Та велика Русија, поразно-чудновата Русија остала је иза нас у бунилу и крви.

С великим болом, који потире све остале осећаје — ми мислимо на њу.

Али у нашим срцима, у нашој души, у нашем мозгу живи Русија и никад неће умрети мисао о њеном препороду.

За сад ми морамо стварати дело, у иностранству.

Већина руских научара, песника, писаца, уметника, већина оних, који су слава Русије — разбацани су сад по целом свету. Али нас све везује једна мисао, једна успомена, једна нада...

У нашем ће часопису бити уједињени сви писци и песници, јер не може бити партијанство у правој уметности. Они, који воле Русију, који верују у њено препорођење — биће с нама.

Београд — центар политичког и уметничког живота Југославије, и део Русије која се преселила овде са свим својим врлинама и недостатцима, талентима и неспособношћу, мора бити центар и уједињених Словена.

Неће стара, изнемогла Европа спасти Отаџбину — већ ће се само међу зидовима словенског дворца родити спас намучене и умируће те Русије...

И ми полажемо свој камен за грађење тога дворца. Показаћемо да и овде далеко, иза граница отаџбине живи моћ стварања, живи руска уметност, да није пресахнуо извор надахнућа, већ само постао јачи од бола и горких мука.

Упознаћемо Србе са најлепшим примерцима стварања код оних, који су на својим плећима пренели сав јад, све патње Русије и оних који нису издржали и пресвиснуше од очајања.

Упознаћемо и Русе с делима наше браће код које смо наишли на тако срдчан дочек.

АЛЕКСАНДАР БЛОК

ДВАНАЕСТОРИЦА

— Светиславу Стефановићу — Преводаца.

ПРЕДГОВОР

Блок осећа револуцију као музику.

Он верује да нас музика не може и не сме оставити. Гогољ је био у ужасу: Да нас како не напусти музика! Шта би било од света!

То је један од централних проблема руског песничког остварења: таква музика — асимптотична циљу Васељене. Пушкин се бојао савршенства омузикаљене стварности — она би уништила у људима тежње рационалном, или би довела до очајања човечанство, које мора увек имати свој музички циљ. Зато је убијен Салјери, у најдивнијем руском драмскоме спеву, у најтрагичнијем ужасу јамбова, који су од бола постали камени спондеји. И Достојевски је имао визију страшне музике будућности: у једном, тону у једној боји, једном ритму. Сваки удар носио би печат истога звучнога смисла. Против тога претећег музичкога јединства боре се Достојевски јунаци, стварно и симболички.

За Блока-лиричара: све данашње неравнине, рапавости, псовке, покољи, крв, глад и помор — све је то део Велике Музике. Велика Музика мора имати оправдање, исто толико велико колико и она. И баш преко рапавости и несклада (јер то најпре осетимо, ми, навикнути на један мањи, ужи и сићушнији склад) — иде Блок да освоји дубоки смисао догађаја: зачарани смисао у срцу музике.

Блок иде да осваја тврђаву звукова — звуковима. Реално смо, по Вагнеровом упуту, у Парсифалу, освајали нереалну кулу Клингсорову: Мачем и копљем, а не звуком. За то Кундри ликује. Тако не раде чувари руског Граала. Овај пут, Блок прима просту мелодију народне „частушке“ (као пречанске колске подскочице са оним облигатним шалај! на крају). Њоме усклађује Блок линије. Од основе неке народне-мелодичке-војничке полази да њоме, као замком, ухвати оно даље — музику револуције. Тургењев је

веровао да треба само исковати мач, израдити оруђе: — књижевни језик, па ће језик, одијамантисан блеском и божанским поразом својим накнадно, родити народну величину и дочарати велике догађаје. Блок мисли: Догађаји су већ створени, треба само наћи музички начин, да их се разуме.

Блок неће да мења, као сви остали Руси, он хоће само да разуме оно што јесте — музиком.

Ето, Гогољ је чуо музику ода свуд. Он је веровао да треба само прожети народ чистом музиком ствари и речи. Треба уклонити музици све сметње у људима, и онда ће њене светле плиме разбуктати се водопадима који све носе у висину.

Мусоргски је знао да је све наше лично ако не део а оно могућност општије музике. У њу је он, општију, увлачио нашу личност, и она је, у свемирске конце уплетена, довела нас у све свемирске ћилиме: Свугде смо кад слушамо Мусоргског. (У ствари има и једна ужа — наша музика. И у њу нас је, у уску, бацао — и тада смо, ненадно, били тако усамљени...)

Скрјабин је очекивао свемирски судар звукова, када ће (тек тада!) најзад све се изразити, и све добити потпун смисао, који предходи пропасти.

И Блок има од искони тај култ обухвати помоћу свемирске музике, тај као музички пантеизам Римскога-Корсакова. Само Блок можда не верује, да се крајњи смисао ипак да докучити. Не зато што би музика била несигуран путовођа, но зато што је све можда ипак недокучиво. Да, сумња: можда је тај луди грч музике кроз руску степу и руску душу — само утвара, привиђење? Можда ствари постоје и без музике у себи?

Онда би (бар за руске магове) био изгубљен и последњи кључ да се осмисле, посхватају људи и догађаји.

- Црно вече
Бели снег.
Ветри јече!
Човек који — да устоји!
5. Ветри у лету
На целом Божјем свету!
- Ветар засипа, љут,
Белим брегом.
10. Клизав, мучан пут.
Лед је под снегом.
Пролазник
Спотиче се — страдалник!
- Од здања ка здању
Обесили жицу,
15. А на жици — реченицу:
„Сва власт Учредитељном Собрању!“
- И плаче нека баба и јечи,
И не разуме речи,
И од куд то грдно платно
20. Невероватно?
Колике би гаћа хрпе
Изашле од те крпе,
За дечицу голу, босу!
- Те баба на једвите јаде
25. Прескочи смет. Паде.
— О, молим ти се, Светој Девици!
— Отераше нас у гроб бољшевици!
- Ветар реже!
И мраз стеже!
30. А на раскршћу буржов-патник
Нос заронио у оковратник.
- А ко је ово — дуге власи,
Полугласно реч огласи:
Издајници иза бусија!
35. Продана је Русија!
Ао, то је „писац“
— Славописац! . . .
- А гле још, иза снега
Стазицом струже . . .
40. Мантија га крије свега.
Што си невесео, попе-друже?
- Сећаш ли се, беше земан
Баш си, попе, био спреман:
Златним крстом трбух сија
45. Пред трбухом народ зија.

- Ено и госпе у крзну
Другој се окренула:
Па се — спотакнула
— Ах, што смо плакали, плакали . . .
50. И — бућ — преврнула;
Хај, хај!
Држ, не дај!

- Ветар фијуче,
Добре је воље
55. Скутове вуче,
Јаче, боље,
И цепа на парам-парче
Оно крпе парче:
„Сва власт Учредитељном Собрању“ —
60. И речи долетају:
. . . И тамо, у оној кући . . .
. . . Беше Собрање: скупштина права —
. . . Па смо углавили —
Укарарили . . .
65. Једном — десет, а за ноћ дваест пет
И ником мање — ни за цео свет . . .
. . . Време је да се спава.

- Црно вече
Празни се улица.
70. Неки скитница
Још се вуче.
Ветар фијуче . . .
- Еј, патниче!
Оди вамо, —
75. Да се целивамо . . .
Хлеба! . . .
Шта ли нас чека . . .
Пустите човека! . . .
Црно, црно је небо.
80. Злоба, претужна злоба
У срце слази . . .
Црна злоба, и света злоба . . .
- Еј, друже: пази!
Отвори ока оба! . . .

2.

85. Лепрша снег, луд ветар гуди
И иде дванаест људи.
- Црне им се пушака ремени,
Около њих све огњи пламени . . .
- Згужван качкет, све у збрци,
90. Још на леђа да им је „Рци“.

Слобода, слобода
Ех, ех, без крста!
Тра - та - та!

95. Хладно је, другови!...
— Сад је Каја Вањи драга
У мејани праве врага
— Њој керенки много оста...
— И наш Вањка — стеко доста...

— Да је моју женску дирно,
Не би прошло тако мирно!

108. Слобода, слобода
Ех, ех, без крста!
Посла су тамо чврста
Вањка с Кајом послује?
У каквом ли послу је?...

105. Свуд огњи, огњи пламени...
На плећу пушака ремени...
У корак те — револуције,
Душман не дрема, на муци је.

Друже! пушку по среди! дед плотун
чето,

110. У Русје Свето“.
У задружно,
У чатрљарско,
У дебелгузо.

Ех, ех без крста!

3.

115. Пошли наши момци, боже
У гарду црвену,
Главу бујну да положи,
Русу главу на рамену.

120. Јад јадују, — живот шкрт,
Потерала сушка,
Копоран издрт
Аустринска пушка!

- Ми, буржовма на страх свима
Разнећемо светски плам
125. У кравим пожарима —
Благослови Боже сам!

4.

- Шибача снег, лихача вика
Вањка с Кајом путује
Фијакерска елетрика
130. Сјајем сја, одсјајује...
Ах, ах, умри!...

- У шињелу солдатском
Он, са њушком звеканском —
Брке црне уфитиљо
135. У њу се сав упиљо
Па се уозбиљо.

- Гле ти Вањке — плећата!
На речима зубата!
Кају — луду загрљује
140. Залуђује...

Лишце њено сја, из бундице,
Зуби су јој бисери...
Ах ти Кајо, Кајо моја...
Дундице!

5.

145. Кајо, Кајо, баш си скотина!
Од ножа се мога ниси спасла
На сиси ти огреботина!
И на врату још није зарасла!

- Дед, поиграј луткице
150. Јој што су ти ножице!

У чипкама ходила
Чипкама се ширила,
Па се погосподила
Са господом официрима.

155. Каја се смуца
Мени срце пуца!

- Сећаш ли се официра —
Мало сам га дарнуо
Само ножем чарнуо...
160. Памет то ти не разбира!

Кајо, тог се сет!
Лези са мном у кревет!

- Камашнице дерала
Чоколаду ждерала.
165. С питомцима зверала
Сад с редовом кера потерала!

Деде, деде, ти се не рогуши!
Одлакнуће души!

6

- ... Опет у сусрет јуре, у сав трк
170. И лихач урла, и богоради...
Стој! Стој! Ти, Андро мрк!
Петре! трчи позади!

Трах-тарарах-тах-тах-тах-тах-тах,
К небу снежни извио се прах!

175. Бежи лихач, Вањка штуче,
Пуцај! Још! За моје луче!

Трах-тарарах! Па да знаш
Туђу дику кад дираш!
— — — — —

180. Побеже подлац, чекни ти, знај
Сутра ће ти бити крај!
А Каја где је? — Мртва крвава
Скרוзирана јој глава!

Јел ти мило? Дед — но, но
Лежи на снегу, поганштино!

185. Држете корак револуције!
Душман гадни бди, на муци је!

7.

И опет иду, дванаесторица
Пушку верну пригрлити.
Само несретни убица

190. Изгубио боју лица.

Врат је марамом стегао
Некуд потегао
Унезверен тако лети
Не мож да се опамети.

195. — На шта си нам друже спао
— Ти си сасвим покисао!
— Шта је, Перо, нос си скрио?
— За Кајом си зажалио?

— О, другови крај мене,
200. Женску ту сам волео...
Црне ноћи, медене
Ја сам с њоме провео...

Због пламна сам ока њена
И због младежа црвена,
205. Више десног рамена,
И што беше сила-жена
На правди је убио!
Душу изгубио!

— Гле ти Пеће, шта ту свира
210. Права баба — стрвина...
Не да својој души мира...
Ко да ти је првина!
Немој бити дроња сав!
Поприпази на свој став!

215. Није тако данас време
Да се нежи друг с другаром!
Још ће теже бити време!
Гордо само, с новим жаром!

И Петар успорио
220. Свој брзи ход,

Није главу оборио
Опет се весео створио...

Ех, ех!
Лумповати није грех!

225. Затварајте спратове
Идемо у Сватове!

Отварајте подруме —
Голаћ провод разуме.

8.

О јаде горки — прегорки!
230. О чамо чамна — пречамна
Самртна!

Утуцаћу ја временце
Како удем, како знам.

Почешаћу ја теменце
235. Брижно, брижно сам.

И љуштићу то семенце
Не на грам.

Прорадићеш ти, бритвенце
Да ме није срам.

240. Беж, буржове, без обзира!
Пићу ти крв на раницу,
За моју јараницу
Моју звезду даницу...

Упокој Господе, души раби твојеја...
245. Чамотиња!

9.

Вреве градске више није
Над Невском кулом сан тишина
Нема више жандарије —
Лумпуј, народе, без вина!

250. На раскрсници буржов стао
И у крагну сакрио се вас.
А крај њега сав пропао,
Подвио реп крастави пас.

Стао буржов, ко питања знак
255. Ко пас без гесе, гладан, проклет.
А за буржовом блене у мрак
Реп подвивши — стари свет.

10.

Мењава се игра, иде
Ој, мењава опака!
260. Једни друге не виде
Ни за четир корака!

Снег је од свуд гмизао,
Снег се стубом дизао.

— Помози ми, Спаситељу!
265. — Ћути, Петре, пријатељу!
Мислиш чува иконица!
Баш си, Петре, незналица!
Ствар је твоја сасвим проста
Ту је мало ума — доста:
270. Крвљу руке упрљао
Јер си Кају својом звао!...

— Држи корак револуције,
Душман бдије, на муци је!
Напред, напред!
275. Раднички је сада ред!

11.

... Не помињу Бога,
Иду — у даљине.
Готов сваки да гине
Без мишлења многа...

280. Челичне су пушке справне
На душмане иду давне...
Без куће су, без кућишта
Иду тако, кроз снег, буре,
Кроз сметове, кроз благишта
285. Даљни даљној они журе.

Барјак рујан
Пред очима им руди...

И само је чујан
Бат корака ових људи...

290. Нигде станка.
Да се дане...

Ноћ и дане,
Без престанка,
Снег засипа очи, гред...

295. Напред, напред
Раднички је сада ред!

12.

Иду тако кроком бујним...
— Ко је? Изађи бре!
— Ветар то је — са стегом рујним
300. Разигро се, витла, тре...

Испред њих — јаруга хладна,
— Ко је ту, какав је враг!
— То је бедна псина гладна,
Све се вуче одостраг...

305. — Кидај море, — крастав створ,
Ја ћу тебе бајонетом!
И са целим старим светом
Такав ми је разговор!

310. ... Зубе кези — курјак један!
Реп савио — вуче се
Пас без гесе, јадан, бедан...
— Еј, ко је то, јави се?...

— Ко то барјак црвен вије?
315. — Гледни тамо, онај кут!...
Ту ли га је нано пут!
Иза кућа све се крије...

Допашћеш ми шака, море,
Предај ми се, док си жив!
320. Дедер друже, биће горе,
Пуцаћемо: сам си крив!
Трах-тах-тах! и само ехом
Одзива се кућа рој...
И мењава дугим смехом
325. Вриском снежи снегопој.

Трах-тах-тах —!
Трах-тах-тах...

Тако иду кроком смелим —
Пас позади. А најпрви
330. — Од мењаве недогледљив
Од куршума неповредљив —

— Нежним ходом врх мењава
Снежним бродом бисер-јава —
Напред, са заставом крви,
335. Напред, у ружама белим,
Христос — пред народом целим.

КОМЕНТАР

1. „Црно вече — бели снег“. По Иванову - Разумњику (у књизи „Искушења у бури и олуји“) сва је поема у ова два тона, црно и бело: Црно — страшан глас прошлости и мржње, Бело — свеопраштајућа снежна стихија.

Поема се дешава у Петрограду, у дане припрема за Уставотворну Скупштину, крајем децембра, или почетком јануара (после бољшевичке револуције).

12. Често намерно-рогобатни стихови. Потребан је извештај „отпор језика“, иначе би било и сувише глатко.

13. Жица и т. д. По свој прилици на Литејном Проспекту, на путу за Уст. Скупштину. Били су свуд огромни натписи: „Сва власт У. С.“ и „Живела У. С.“ итд. То су партије антибољшевичке правиле рекламу за У. Скупштину.

26. Баба не види ко је крив за све несреће, и ако беда, инстинктом презире, као непотребну раскош — Уставотворну Скупштину. Баба је чула да су за све криви бољшевици, па их оптужује и за елементарне непогоде.

35. Пропаде Русија! То је било јадиковање интелигенције, пророка и „славописаца“ неке нове, без пролевања крви, идеалне Русије. За ове „саботажнике“ Блок има најгорчу иронију. И овде и у својој познатој револуционарној књизи „Русија и Интелигенција“, Блок оптужује интелигенцију да није хтела да сарађује на великом делу социалног препорода, и само је декламовала и „гадила се.“

48. То је дама из буржоазије. Њени су плакали, када је крваво букнуо Октобар, и она прича то некој пријатељици. То је т. зв. „патриотска“ буржоазија, коју и сам ветар мрзи. Блок сумња чак и у сузе те буржоазије које она пролева над самом собом.

65. У јавној кући: и они доносе пуноважне парламентарне одлуке и законе о таксама.

78. Дванаесторица — бољшевичка патрола, имају да задрже све сумњиве. Скитница је њихов брат. Он мисли о хлебу. Пуштају га. Са нечим још болним: хоће ли успети револуција?... („Шта ли нас чека“ — и њих и њега).

82. Иванов-Разумњик каже да је та злоба свѐта, јер хоће да преобрази човечанство, а не остаје стационарна. Злоба се претвара у покрет ослобођења човечанства.

95. Друг ове дванаесторице, Вањка, обогатио се као војник (ваљда пљачком, убиством), и сада је преотео љубазницу Петрову — Каћу. Другови се ругају Петру, што нема више Каће.

97. „Керенке“ — мали комадићи хартије од 20 и 40 рубаља, револуционарни новац назван по Керенском.

101. Слобода без верских фраза, нека, како је замишљају, слобода без верскога императива.

110. „Свето Русје“. Русје — појам старији од Русије, појма државе. Свето Русје — земља где живи народ који говори руским језиком (у народној традицији руски то је као човечански, на пр. сунчарева мајка говори: овде мирише руски дух), земља света због својих лаври, моштију, манастира, цркви, икона, угодника, духовних песама, ништих „Христа ради.“ У име тог „Светог Русја“ простог, древног покорног — прокламовали су славенофили теорију о богоданом народу, многострадалном; а реакција је цинично све „нове идеје“ које иду да униште побожност старинску и потиштеност — гонила на основу теорије

о „Светоме Русју.“ То је први појам који је револуција пошла да уништи. Горки пише да је „Свето Русје“ — лено, разуздано, пијано, наго и прљаво, некултурно, а да је његова тежња да све остане као што је: покорно и патриархално, — синоним некултурности. Револуција руши појам „Светог Русја“, али на његово место издиже аналогну заједницу, мистични савез свих угнетених: — Интернационалу. Њихово Русје је постало шире: — сва земља где живе паћеници садашњих капиталистичких режима.

111. „Задружно“ — тешко — масивно — солидно — исцела — патриархално, као у оној старој причи, како је у старо време и пшенично зрно било колико голубиње јаје.

122. У прво време није било црвене војске, већ црвена гарда (добровољци) које су оружали, како су стигли (па и заробљеним аустријским пушкама).

124. Ово „дванаесторица“ говори по неком говорнику са митинга, чији говор, у њиховим главама, још гори. Божји благослов траже — више из навике.

127. Лихач — кочијаш најбржих каруца, која се узимају за провод. Вањка и Каћа иду на сусрет патроли.

165. Питомци — јункери, из официрске школе.

166. Вањка је прост редов, који је дошао у револуцији, до пара.

255. Ноћу, по квартирима, ишли су „хулигани“ (пљачкаши) и пљачкали. Сви су се од њих затварали.

227. Тих ноћи беснели су „пијани погроми“: проваљивали су подруме, просипали вино, пили и пуцали.

236. Руски војници по цео дан, у позадини, љуштили су и жвакали семенке од сунцокрета.

249. Продаја алкохола је била забрањена.

265. Петар још верује. Он све мисли да је по среди верски моменат. Друг му доказује да је ствар проста — љубомора, и да више није време да се призива Бог и свети, у које не треба веровати.

276. Блок држи да, и ако не помињу имена божјега, Бог је уз њих, у својој правди.

299. Они виде свуд црвену заставу. Ветар је такође бољшевик.

315. Неко иде испред њих, маше црвеним барјаком и сакрива се, да га не виде, да је и он са њима.

330. Чудновато да Христос, који води бољшевичку републику, не жели да га његови следбеници виде. Можда хоће да се најпре рехабилитира пред својим следбеницама? Патентовани представници његови и сувише су га неверно преставили у очима народа. Или: као онај стари покајник — цар, кога је народна легенда довела у Сибир да лута као просијак, не казујући се ником — тако и Блоков Христос не жели да га чак ни његови најбољи нови другови познаду, ко је? Или: Изгледа, код Блока, да Христос, који дуго времена није водио револуцију, сад је опет повео једну буну, и чисто му је зазор, што то није раније учинио — па се крије. Можда се крије и зато да га не виде они, који за њим не би ишли, који не би били револуционари да само знају ко је вођа револуције: онај стари, коме не верују... Иронија и коб?

Превео, предговор и коментар написао

Станислав Винавер.

АЛЕКСЕЈ ТОЛСТОЈ

ПАЛИ АНЂЕО

— АЛЕКСАНДАР БЛОК —

Сретали су га свуд по улицама, у заспале дане, Ишао је и носио је своје чудо, спотичући се у студеној сенци.

Један од мојих другова рекао је у своме писму, које ми је упутио у Париз, да је у руској литератури Блок — пали анђео. Хтео сам да створим у својој памети слику песникову: да ли је доиста песма, коју је он испевао на земљи — била песма палог анђела? Зашто то мишљење звучи као трагична истина? И зашто помоћу њега песник постаје тако близак, као своје рођено срце?

Први пут сам видео Блока 1907. год. Он је ушао у трем позоришта Комисаржевске, обишавши оне, који су чекали на ред, узео је на каси карту, и подбочивши се, погледао је на ред госпођица и студената, који су гунђали. Познадоше га. Он је имао сиво-зелене, јасне очи и коврцасту косу. Његова је глава подсећала на античке кипове. Био је врло леп, у неколико горд и хладан. Тада је носио црн, закопчан капут, црну машну и црн шешир. То је било доба волшбе и тајне Снежне Маске.

Младић Блок појавио се у круговима првих модерниста на неколико година пре револуције 1905 год. Нова руска поезија, која је проистицала од француских симболиста — тражила је свој пут. У руским стиховима тражен је музикални чар Верлена, мистична уобразиља Матерлинка. Московски „Вјеси“ (Теразије) подигли су барјак симболизма. Баљмонт

је као пролетњи поток ломео укочени руски стих. Брјусов је неговао „Цвеће Зла“.

Други табор — литература дебелих часописа, стари белетристи, звезде Данице у зборницима „Знања“, дрекавци критичари — били су заузети наступајућом револуцијом. Модернисте су они презирали; неки су их сматрали за представнике заједничке ствари, а неки — будалама.

У то немирно доба Блок је донео собом дубоку љубав према Владимиру Салавјову, Фету и Тјутчеву. Изгледа — да је он био посвећен од њих, да би показао пут руској уметности, која се ковитлала у вртлогу тражења и револуционарног узбуђења.

У то време спада и догађај из личног живота Блоковог: његов сусрет с једном од оних чудних, нежних и чистих руских девојака, сањалица, љубав према којима је створила надахнуте странице у руској литератури.

Ватрена душа Блокова дотакла се јасног чистог девичанства. Били су написани стихови о Дивној Дами.

Ту књигу нису ни примили, ни разумели читаоци, осим малог круга изабраних. Стихови су били и сувише необични. Њихов је облик био прозрачан, без крутих потеза. Њихов је ритам био узбуђен, нервозан, ишчезавајући. Њихови су симболи били и сувише чудновати за то доба, кад је изгледало да ће ускоро букнути револуција, бити остварен одмах и потпуно социјалистички програм и одушевљени руски народ постати одједном апсолутно срећан.

У стиховима о Дивној Дами говорило се о неразумљивом узбуђењу:

Будио сам се и прилазио ка прозору, на тамне степенице. Мразовити месец сребрио је моје заглахло предсобље. Одавно већ не долажаху гласи. Али ми је град донашао звуке, и свакога дана очекивао је госте, и унашао сам се у романе шапатљиве, и у звуке.

О муци очекивања :

Унилазим у бедне храмове и оскудни обред творим. Тамо чекам Дивну Даму у чкиљењу црвених кандила. У присенку од стуба високога дрхтим пред шкрипом двери. А у лице гледа ме озарена, само прилика, само сан о њој.

О њеном приближавању :

Завесе мицаху се и падаху. Дизале су се од руке невидљиве. Саткиваху се сенке по степенику. И опрезни звониви отпочињаху. Још нико није на стеник ступио, а већ се причуо разброј басемака.

О безумљу њене појаве :

Сви кричашу крај округлих столова, уплахилено мењајући места. Тмуло је било од испара винског. Одједном неко уђе и кроз ромор гласова рече: Ево моје невесте.

О заносу првог виђења :

Дубок жар случајног сусрета задахну са црквене висине ове дремајуће свеће и ликове и цветове. Мук је

надахнут, твоје помисли су прикривене, нејасно се назире сазнање и дрхат голубице и змије.

О бојазни од саблазни :

Сав зреник у огњу, блиска је појава, а мене је страх: нећеш ли променити облик и пробудити дрско подозрење, преиничивши црте којима најзад обикох. О како ћу пасти чемерно и ниско не одолевши самртној машти. Како је јасан зреник. И близу је светозарност. Али ме страх: да не измениш како обележје

И најзад о љубавном усхиту:

Ти гориш над гором високо, у својој дворници недоступна. Кад буде вече прикрашћу се, у опојности загрићу машту.

Ти, дочувши ме издалека своју ломачу приуговитићеш с вечери. А ја ћу, веран Усудовим усудбама да проничем у игру огњевиту.

И када сред мрака снопљем стану искре у дим да се ковитлају, ја ћу се понети с њима кружјем огњеним и достићи ћу тебе у дворници.

У књизи није дато јасно — ко је Дивна Дама? — Пречисто, непорочно Девичанство или смрт? Зашто је сва књига била проткана тако дубоким болом?

А осим тога, до врага, о каквим то недосежним визијама говори, кад ће Дивна Дама, — руска Револуција, која тек што није куцнула на врата, ући и засести, румена, земаљска, весела.

Тако је све то тада изгледало. Блок ништа није са своје стране наглашавао, као да и сам није знао, шта је било написано у књизи. Кад су га питали: „Објасните ви сами шта значе ови редови“ Он је са бледим осмејком на дивним уснама одговарао пристојно: „Уверавам вас, — да не знам“.

Ником не открих сада шта се у мисли рађа, Нек мисли да сам пустињом лутам, да копним и у себи бројим и разбрајам.

А међутим је та изванредна књига била написана о Русији, о јадној, лаковерној руској души, која је понова била очарана визијом Свеопште Среће. Разуме се да Блок није ни за тренутак мислио да је писао књигу о Русији, он је само преживљавао своју заљубљеност и проницавим погледом видео, да је она недостижна и неостварљива, зато што је он био песник, зато што су преко њега говорили милиони гласова, зато што је његов лични живот, њега, Александра Александровића био у власти његовог генија: он је био осуђен, обречен.

Ти си отишла у поље у неповрат, да свјатитса имја твоје. И понова црвена копља запада испружила су ка мени оштрицу.

У његовом се личном животу десила катастрофа, о којој нећу да говорим, то се баш поклопило са катастрофом револуције 1905 год. Револуција је била угушена, смртно погођена руска је душа отпочела да се распада, под покривачем сјајнога и бурног живота — заударало је на трулеж. Наступа-

ла је реакција. Блок је издао другу књигу о Непознатој. То је била сасвим друкчија књига другог човека. Као снег бела визија, која је полетела у вис са огњене Купине, понова се јавила песнику: с црног, звезданог неба пала је звезда и као дивна непозната, одевена у црно појавила се на улицама варошким. У немој глухој чами и пијаном животу, између пијаница, у крчми, она пролази покрај песника и продире га погледом. У њему — новом оштрином расте туга

И древним веје довејавањима свила њена затегнута и шешир са жалбеним перјем и уска рука у прстењу. И опчињем чудном близошћу промичем кроз тамну копрену и видим зачарану обалу и даљину очарану.

Мени су глухе тајне предате, нечије ми је сунце уручено, и сваки рукавац моје душе пробивен је трпким вином.

Та пала звезда, та жена у црини, која се губи у прабини, тај пали Анђео, била је *душа песникова*. Завршила се човекова трагедија, — песник је био принесен на жртву, бачен је с висине на жалосну земљу, и свим је својим животом везан од сада са трагичном и страшном судбином Русије.

Поверуј ми, обоје смо познавали небо: ти си текла крвавом звездом, ја сам променио твој пут кроз печал када си почела падати.

Неисказаним знањем знадосмо исту висину и заједно падосмо иза магле, оцртавајући оцрт стрмоглаван.

Тај се период пада, који обухвата половину свих дела Блоквих, назива обично временом пада, декаданса. Заиста, како су могли здрави људи, који живе од данас до сутра разумети песника, који троши себе и пустоши своју душу? Одкуда се могло знати да је његов *поглед видео у будућности све гушћу и све црњу руску ноћ*. Неки су га називали песимистом и слегали раменима. А његова је душа слабила од туге — он није имао где да побегне од Русије, која је пропадала, од самог себе.

И глух беше мрак и дуго вече маглено и чудно по небу поустајаше метеори. И у крви је био ето овај аметист. И пио сам крв из миомирисних плећа, а напитање беше загушљив и смоласт. Али не куну чудне повести о том како се сан неразумљив дужио. Из бездана ноћних и увала маглених ка нама допираше погребни звон; језик огња шиштећи над нама се надвисио да би сажегао ненужност претргнутих времена. — И безмерним ланцима скружене, нас је неки вихар одвукао у подземни свет.

Он је био пали Анђео, сваки од нас био је он. Његова је душа била мрачна. Он се све више удаљавао од људи. Говорио је обично и мало. Био је предусретљив и одмерен. На његовом дивном лицу лежали су трагови непроспаваних ноћи. Телефон у његовом стану радио је само четврт часа у двадесет и четири сата.

Говорило се у то време да је Блоку потребно

да отпутује да лечи неврастанију, — збиља не сме се тровати желудац здравим људима непрестаним напомињањем смрти и трулежи. Било је и таквих, који су у својој простодушности мислили да треба живети као Блок и по читаве ноћи ваљали су се по крчмама и тражили тамо Непознату са „крилатим очима“.

Циганског напева поцик из далеких допро је дворана, вапај маглен виолина далеких. Улази ветар, дева улази у дубину ишврљаних зрцала.

Као да се у Блоку све губило што је било његово лично, све што га је везивало за живот, и мало по мало ослобођавало се у њему оно, што је човечанско, велико. Он је не штедећи себе сагоревао на огњу страсти и чежње. Било је и кратких заноса заљубљености, и тада су се јављале књиге, које су очаравале. Тако је једне зиме у позоришту, где се давао његов комад срео ону коју, су доцније називали „Снежна Маска“.

Јануарске ноћи, час звездане а час са вејавицом, жалосна лепота кулиса, плаве очи глумичине, створиле у „Снежну Маску“, дубоко жалосну књигу о заљубљености :

Није било белоснежније зиме и перјастих облака. Дала си ми у руке кључић сребрни. И владао сам ја твојим срцем. Над градом тихо издизао се дим.

Звуци умираху, бели се подигоше брегови од сметова. И открише се мраци. Испливао је срп сребрен и ми нас двоје, били смо ношени

Поново му је заљубљеност певала песму :

Поглед твој јасни ка звезда јој висини — обрати: И твој железни мач у руци, — спусти. Срце са дрхатом бескорисним — укроти. Вихрове снежне над безданом — разјари. Рукавом мојих вејавица — угушићу. Сребром мојих весеља — загушићу. На ваздушном рингишпили закренућу. Пређом кудеље навезане обавићу. *Лаким опожношћу снежних ракија олићу.*

Но срце опет страхује :

Срце, чујеш ли лак корак иза себе. Срце, погле. Неко је знак дао, тајни руком знак.

И опет :

И опет се смрт гледа са звезда незаходећих.

Та је књига била молба упућена Оној, далекој — да дође под снежном маском, узме га за руку и одлети у звездани бездан ноћи, тамо, где неће стићи ветар, који свира кроз ловачки рог.

После повратка из Италије почиње трећи период стварања Блоковог: — романтични се симболизам губи у његовим стиховима, они постају строжији и више епски. Сад већ није Дивна Дама, није Непозната, није Снежна Маска, већ „везена марама до обрва“. Изгледа да се Блок, сагоревши себе, додирује родне земље и она га испуњава мрачним богатством наступајуће трагедије. Клонулим срцем Блок се спрема

да напише најлепшу од свих својих књига „Ноћне часове“. Та књига као да је опроштајни и понизни пољубац оне — са „везеном марамом до обрва“ — . . . .

О Русје моје жено моја. До у бол пут нам је дуги јасан. Наш пут стрелом татарске древне распусне слободе груди нам је пробио.

Наш пут је степски, у безобалној тузи, у твојој тузи, о Русје. И чак се и магле ноћне и оностранне не бојим.

И нема краја: миље промичу, врти, задржи. Иду, иду, усплахирени облаци, — Запад у крви. Запад у крви. Из срца лије крв. Плачи срце, плачи.

Нема покоја! Степска бедевија заскоком галопира.

Отпочео је рат. Блок је радио у потпуној самоћи. У художественом театру вршиле су се припреме за његову романтичну драму — „Ружа и Крст.“ Блок је изгледа обилазио све мрачне и неме кутове, где се спустила некад као пала звезда његова душа, и пошто се вратио понова извору, појавио као сурови ратник у тешком оклопу, сав у ожиљцима, с мачем и крстом — чувајући Ону, чији је једини и вечити симбол — ружа.

Тако је можда мислио Блок — човек. Какав је то човечији поглед могао пробити дубину тога бездана у који је падала Русија? Али заветовани песник Русије заручен страшном вереницом, Блок је морао ићи све даље, све дубље у руску дивљу ноћ :

С мачем и крстом, — он је волео такве каламбуре — Блок је отишао на фронт, — много се месеци о њему није ништа чуло. Говорило се да ништа не ради и да је занет послом — он је био десетар за прављење шанчева и трасирање коњских путева до позиција.

Једног хладног јутра у месецу јануару 1917. год. изашао сам из вагона на једној малој станици, која се налазила у шуми и снегу, и пошао у месташце од дрвених барака, где је била управа народне војске, пошто ме је Земгор прикомандовао генералу М., који је расматрао места рада на западном фронту. Било ми је наређено да узем податке о Башкирима, који су радили у народној војсци. Увели су ме у јако загрејану кућицу, где су куцали дактилографи, и потражили управитеља. После неколико тренутака ушао је сав задијан управитељ, сув, леп човек са зарумењеним од мрза лицем. Све сам могао пре очекивати него да је тај управитељ радова на шанчевима — Александар Блок. Он се весело поздравио и одмах отворио канцелариске књиге. Кад су податци били послати генералу, ми смо пошли да шетамо. Блок ми је причао како се овде врло лепо живи, како је од десетара дошао до управитеља, колико времена у двадесет и четири часа проведе на коњу; причали смо о рату, о дивној зими . . . Кад сам га упитао — дали пише што, он ми је одговорио равнодушно — „Не, не ридим ништа.“ Кад се смркло пошли смо на вечеру у стару спахиску кућу, где је Блок био на стану. У дугачком ходнику средли смо газдарицу, већ

увелу жену, — она је погледала Блока мрачним, дубоким погледом. Палећи лампу у својој соби Блок ми је рекао нешто страшно — тада то нисам разумео: „У овој ће се кући, ја знам, извршити злочин.“

Ком хоћеш чародеју предај разбојничку бајност. Нека те примам и обмане, ти нећеш пропасти, нећеш погинути. И само ће брига замаглити прелепе твоје црте Па шта? Биће једна брига више. Река ће шумнија постати једном сузом више. А ти све иста — шума и поље, умотана чар-марамом до самих већа.

Тако је рекао пре револуције. Године 1917 Блок се вратио у Петроград. После месеца октобра написао је је „Дванаесторица“. И после те песме на три године пре смрти није написао ни један стих. Мрзнуо са чекајући на ред да добије суву рибу, радио чланке разних тема, који су ми били наручени. Био је невероватно благ и покоран. Он није хтео и није могао да напусти Русију.

Поема „Дванаесторица“ то је та надчовечанска далековидност о којој Блок тајанствено спомиње у својим књигама:

Ветар је снегове развихрио, срп месеца нагао се,
сенка и пробојним гледом промерила си даљину земље, од-
куд звучачу рогови снежним мењавским хором.

Блок је продирућим погледом проникао у снежну ноћ. Он је чуо да свира рог револуције, њено дивље звиждање, њене бесне кораке и кроз мењаву и ноћ са вејавицом:

Анђео гневно веће преломљујући.
Два луча — два мача сударише се на висини.

Револуција је са свим нередима, крвљу, мучењем, са безумним и надчовечанским фантазијама смештена као у дивном кристалу, у песми „Дванаесторица“

Од мењаве недогледљив
Од куршума неповредљив
Напред у ружама белим
Христос пред народом целим.

Најзад — *реч је изговорена*. Тако је песник, који је целог свог живота опевао падање у таму. и безнадежност руске, грешне ноћи — одлазећи од нас објавио радосну вест:

Русија је спасена. Дванајсторици разбојника, који нису знали шта раде биће опроштено.

Продирућим погледом он је проникао у најдубљи бездан таме. Он је видео Христа, који је водио кроз муке ону, којој је окрвављена марама била спуштена на обрве. Блок је затворио очи за увек. Он је сад знао зашто је његово срце тако волело и тако патило. Он је знао име оне, коју је вртећи се у ватреним кругавима свога кратког века достигао.

Тако волети, као што је Блок волео Русију, могао би само анђео, који је пао на земљу, анђео, чијем је срцу било и сувише тешко од љубави.

Блок је полако умирао, — копнио се, отишао.

Последња светлост утрнула је,
Умро, утрнуо је последњи зрачак зоре.

Превела Милка Ораовац.

ДИМИТРИЈЕ КОБЈАКОВ

АНА АХМАТОВА

Увек кад читам Ахматову лака ми језа прође кроз душу и срце почиње да куца брзо и немирно.

Тако је напорна поезија Ахматове, тако је много код ње љубави и мучних скривених узвика, да их душа читаочева прима, да се блистају на страницама књиге и узбуђују. Немо запевају у души, која се отворила у сусрет љубави и патњи.

Она је последњи цвет прецветалог, забаченог врта. Она није побегла нигде, остала је онде где је живела, љубила, патила и писала стихове.

Али је она патила, патила и мучила се највише. Крст руске душе — то је стваралачко страдање. Све мора да гори мучно и болно и тек онда да се претвори у слике:

Огњене и снежне,
Хладне и разбуктале.

Најженственија међу женама, она може у једну своју реч да унесе сав живот, сву патњу своје неизмерне љубави:

Десет година премирања и крикова,
Све своје бесане ноћи ја сам ставила у тиху реч.

Сва је у љубавном трепету, сва у очекивању. Она није могла отићи. Тамо, у Петрограду „у гранитном граду славе и јада“ њу чувају слике:

Над Невом тамноводом, под осмехом студеним императора Петра.

Тамо за увек занемела њена и њеног драгана сен. Пред њом блиста њен тихи северни завичај и то спајање леда с мало вина, спајање мирне и осведочене љубави са љубављу, земаљском и врелом љубављу према драгану, с благим одрицањем од свега са суровом хладноћом познања.

Када је вољена, она је пуна светлости, блиста од радости. Говори мило и тихо:

Ако си се ти бацио пред моје ноге — мило лези

Али је ни у таквим тренутцима не оставља сен. сен жртве и губљења. Она још за раније умирује драгана.

Запеваћу ти да не би плакао, песму о вечеру
растанка.

И у таквим тренутцима, тренутцима љубави:

Тело се чуди својој лакоћи, није ти познати своје тело.
А песму ону што је некад досадила, певаш је са
новим узрујем.

Јер досадних песама нема. Све су песме нове.
Нове с новим расположењем, с прелазом од љубави
у разочараност, од радости ка болу, ка назадовољеној
и мучној љубави.

И тада жалосно вели она:

Престала сам се смејати, мразовити ветар студени
уснице. Једне је наде мање, једна ће песма више бити.

Зато што се њене патње и радости у њеном
срцу претварају у дивне, жалосне и кристалне стихове.
Она не може да ћути:

Јер је неиздржљиво болан души мук љубавни.

Али и у самој љубави, која је потпуна и на
коју је одговорено, она тражи свога „сивооког краља“.

Она га тражи и налази у другима, у познатој
интонацији гласа, у покрету главе, у сјају очију...

Она чека и кад се он враћа, задоцнео и заљу-
бљен, мирне су и миле њене речи:

Задоцнио си за десет година, па ипак сам ти рада.

Тиха је и покорна Ахматова. Немоћно су опу-
штене руке и мртва је туга у великим, укоченим
очима, које су волеле.

И она говори о себи, као човек, који више не
може да тражи и не уме да моли.

И тиха радост и слатка туга обузимају срце.
Плава светлост обавија душу, кад читаш њене неравне
плахе, мирне и мудре редове, редове, који су про-
жети, засићени речи једном — највећом, најзначајни-
јом и најстрашнијом од свих речи. Јер је та реч
— љубав.

АНА АХМАТОВА

I

Разливена жута вечерња светлост
Нежна априлска сенка.
Одоцнио си за десет година
Ипак, ја ти се радујем.

Седи крај мене, седи
Веселим очима гледај:

Ево је плава свешчица
Мојих детињских стихова.

Опрости што сам живела у јаду
И сунцу се радовала мало
Опрости, опрости што сам тебе ради
Ја безбројне их дочекала.

II

Дошао си да ме утешиш мили
Сасвим нежан, сасвим благ...
Са узглавља да се дигнем немам снаге,
А на окнима решетка густа.

Мртву, мислио си да ме затекнеш
И донео венчић прост.
Како осмехом срце болно кидаш
Умиљат, подругљив и сетан.

На што ми данас самртне муке!
Ако ти крај мене још мало будеш,
Ја од Бога измолићу опроштај
И теби, и свима које ти волиш.

III

Зашто се уплела у моје тамне косе
Бела сребраста пређа —
Само ти, замукли славују
Ту бољку моћан си да знаш.

Оштрим слухом на далеко слушаш
И на танкој гранчици раките
Сав најежен мотриш и не дишеш
Када туђа песма се разлеже.

А још тако скоро, скоро
Замирала је око топола
И певала и звонила насладно
Неисказана радост твоја.

IV

Место мудровања — искуство, бљутко
Неутољиво пиће.
А младост је била као искрена молитва...
Зар могу да је заборавим.

Колико стаза пустињских прегажено
Са оним који мени није био драг
Колико дарова црквама приложено
За онога који ме је волео...

Од свих расејаних постах расејанија
Тихо године броде.
Усне нељубљене, очи ненасмејане
Не могу да вратим никада.

(С руског Милица Костић.)

V
АЛЕКСАНДРУ БЛОКУ

Песнику у госте дођох
Баш је подне — недеља је
У пространој соби: тихо
Иза прозора је: мраз.

А сунашце малиново
Над огромним сињим димом...
Што домаћин ћуталица
Јасно на ме погледује!

Његове су очи такве
Памтити их свако мора
А мени је — опрезници
Не гледат их — пуно боље.

Неизгладна те недеља
Подне димно и разговор
У високом сивом дому
Пред капијом морском Неве.

VI

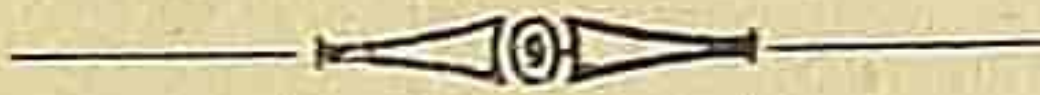
Сам распусник и све блуднице
Невесео пир и мрачан.
Са зидова цвеће, тице
Чезну одбег заоблачан.

Лулу стрпо ти у уста
Чудан ли над њоме дим!
Узана ми сукња пуста
Нек сам витка, нек сасвим!

Прозори — где? -- далеке тачке
Шта ли тамо: бура? лед?
Ко у преопрезне мачке
Такав ти је глед.

Ах колики јад у крви
О, да би ме горко смакао.
А ова ту — што се плесом стрви
Неће је мимоићи пакао....

(превео С. В.)

АЛЕКСЕЈ РЕМИЗОВЪ.

ЗАДУШНИЦЫ.

Предразсвѣтныя сумерки стянулись лисьей темнотой.
Вѣтеръ вѣяньемъ обнялъ весь свѣтъ —
и унесся на бѣлыхъ коняхъ за тонко-бранныя
облаки,

къ матери вѣтровъ,
оставивъ землѣ
тишину.

Унылый предразсвѣтный часъ.

Бѣлая кошка — она въ окно впускаетъ бѣлый день! —
лежитъ брюшкомъ вверхъ —
спитъ,
не шевельнется.

Синіе огни, тая въ туманахъ, горятъ на могилахъ.
По молодому повитью дубовъ лѣзутъ русалки,
грызутъ кору.

Пыль подымая по полю, плетется на истомленномъ
конѣ

Домовой.

Унылый часъ.

Растворились двери въ преисподнихъ земли —
и сошлись всѣ усопшіе — всѣ родители.

И другіе прибрели изъ-за лѣсовъ,
изъ-за облакъ,
изъ-за моря,
съ острововъ незнакомыхъ,
съ береговъ небывалыхъ.

На предразсвѣтное свиданіе въ весеннюю долину.

Въ тяжкомъ молчаніи —
рѣчь ихъ загадка! — лишь внятенъ:
плачь безъ надежды,
грусть безъ отрады,
печаль безъ утѣхи.

А глаза ихъ прощаются съ свѣтомъ —
съ милой землей:
когда-то въ день зеленой недѣли,
справивъ поминки, и они веселились;
когда-то, надѣясь, вспоминали
и, вспоминая, ждали —
но старая мать, тайно подкравшись
незнаемой птицей,
пресѣкла нить жизни,
и, уложивъ въ домовище,
опустила въ могилу.

Вотъ и тоскуютъ.

А прошлое — живые прошлые дни —
безвозвратно.

Зазвѣздье — жилище душъ усопшихъ!
туда не провѣиваютъ вѣтры
и звѣрье не прорыскиваетъ;
не пролетѣтъ птицѣ,
не пройти, не проѣхать.

Сторона безызвѣстная — путь безповоротный.
Унылый предразсвѣтный часъ.

Большой художественный трудъ, исполненный академикомъ Леонидомъ Брајловскимъ охватывающей памятники русскаго зодчества и отчасти быта въ оригинальной формѣ театральныхъ моделей или макетовъ, возникъ случайно по идеи известнаго американскаго дѣятеля Thomas Whittemore, который увидѣвъ нѣсколько рисунковъ Л. Брајловскаго въ Константинополѣ въ 1919 г., заказалъ ему сдѣлать для Америки цѣлую выставку — обнимающую Кремль, терема, храмы, монастыри итд.

Эти модели, освѣщенные электричествомъ, даютъ полное впечатлѣніе природы. Обладая громадными знаніями въ области русской архитектуры и искусства и особенно остро чувствуя ароматъ родной старины — вдали отъ родины худ. Брајловскій съ проникновенностью выполнилъ эту работу.

Вся коллекція, состоящая изъ 50 сюжетовъ, была увезена Whittemore въ его родной городъ Бостонъ, гдѣ у него хранится много вещей русской старины*). Имъ-же были приобретены 10 картинъ Брајловскаго относящіяся къ тому-же циклу. Передъ посылкой моделей въ Америку, онѣ были выставлены въ зданіи Русск. Посольства въ Константинополѣ, гдѣ выставка имѣла большой успѣхъ.

Копіи этихъ моделей находятся сейчасъ въ складахъ музея Лувра и ждутъ удобнаго момента для выставки.

Эти модели охватываютъ многіе моменты русской жизни, тутъ Василій Блаженный, сказочный Коломенскій дворецъ, который иностранцы называли Жарь-Птицей, боярскій пиръ, заставы, Николаевской эпохи, трактиръ Громова въ Охотномъ ряду въ наши добольшевицкіе дни, развѣздъ въ Большомъ театрѣ, Зимній дворецъ, паркъ въ лунную ночь и много другихъ.

Это не есть документы, это — сонъ, мечта о любимомъ, потерянномъ; надежда на его возвращеніе,

худ. Брајловскій увлеченный идеей проснувшейся мечты о прекрасномъ прошломъ Россіи, по окончаніи заказа Whittemore, съ удвоенной энергіей продолжалъ разрабатывать ту-же тему, но уже въ видѣ картинъ.

Цѣлая серія въ 50 картинъ въ январѣ этого года послана въ Америку по приглашенію одного американскаго о-ва и съ сентября начнутся выставки по многимъ городамъ.

Въ этомъ №-ѣ воспроизведены нѣсколько фотографій съ моделей.

*) Вся эта работа технически была выполнена на о. Принкипо въ мастерской В. З. С.

Велики уметнички рад, који је дао академик Леонид Брајловски, а који обухвата споменике руске архитектуре а делом и живот у оригиналној форми театралних макета или модела, поникао је случајно идејом познатог американског радника Thomas Whittemore, који видевши неколико цртежа Брајловског у Цариграду 1919. год. поручио му је да направи за Америку читаву изложбу, која би обухватила Кремље замкове, храмове, манастире и т. д.

Ти модели обасјани електричном светлошћу дају илузију природе. Владајући силним знањем у области руске архитектуре и руске уметности, а нарочито осећајући јако аромат родне старине далеко од завичаја, уметник Брајловски с дубоким познавањем извршио је тај рад. Сву колекцију Whittemore, која се састоји из педесет предмета, пренео је Whittemore у Бостон, своје место рођења, где има велику збирку руских старина. Неколико је снимака фотографских узето са модела. Он је такође добавио 10 слика Брајловског, које припадају истоме циклусу. Пре него што су били послати за Америку, модели су били изложени у руском посланству у Цариграду, где је изложба имала велики успех.

Копије тих модела налазе се сада у слагалишту Лувра и чекају згодан моменат за изложбу. Ти модели обухватају многе моменте из руског живота. Ту је Василије Блажени, најфантастичније архитектурна зграда на свету, чаробни Коломенски дворац, кога су странци називали Жар-Птица и племићски пир у дворанама кнежева Јусупових, и вратнице Николајевског доба са тројком која јури, крчма Громова на Ловачкој Пијаци, Ловачки вашар у омањем селу Орловске губерније, спахијски летњиковац из доба Пушкина, парк на месечини, спахијин рођен-дан из Александровске епохе, манастири, главни типови руских цркава, разлаз у великом Московском театру, зимски дворац, адмиралство и т. д.

То нису документи, то је сан, машта о ономе, што је драго а изгубљено и нада на његов повратак.

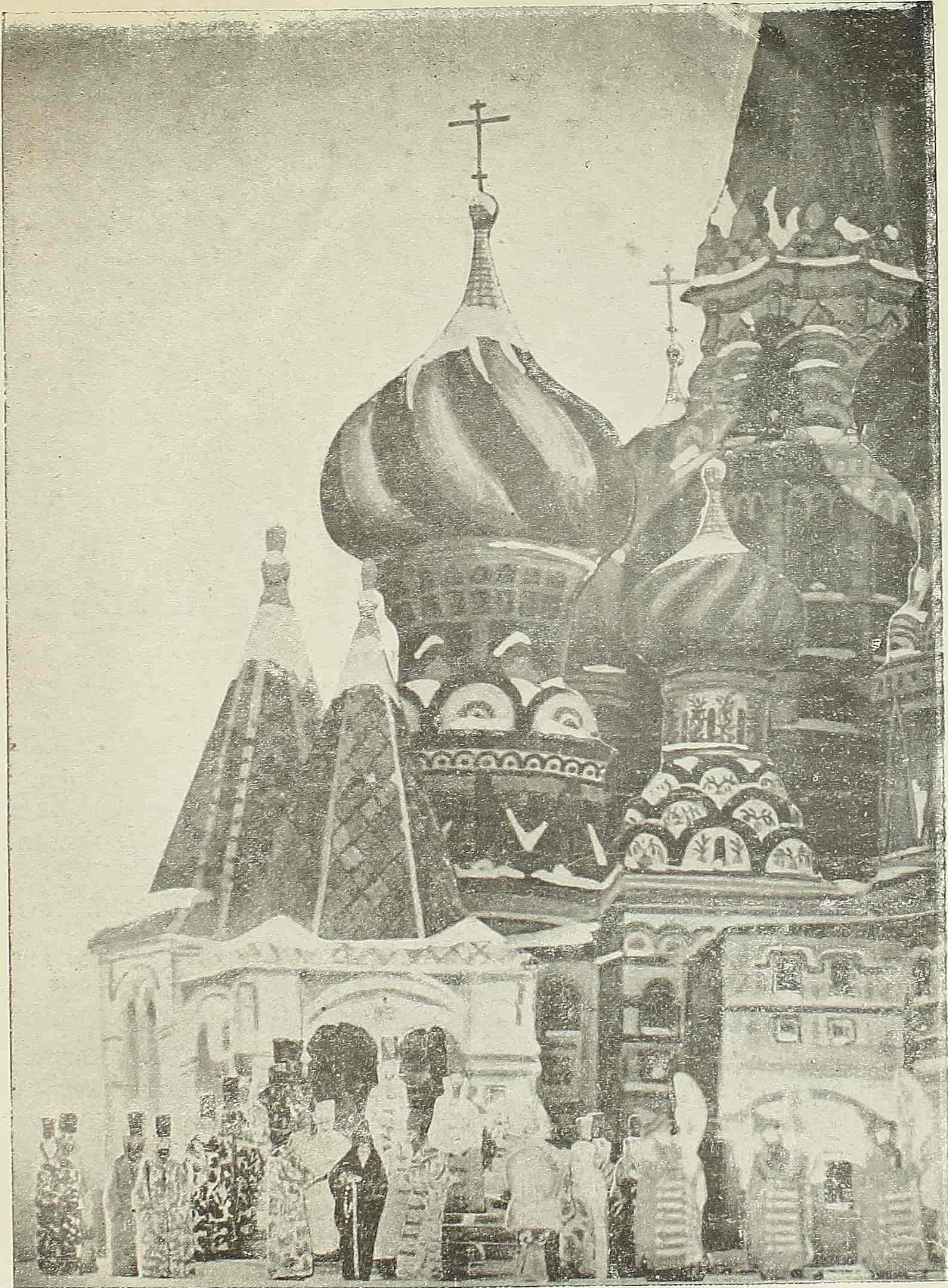
Уметник Брајловски занет идејом пробуђене маште о дивној прошлости Русије, свршивши поруџбину Whittemore, са удвојеном енергијом наставља и даље да разрађује те исте теме али у виду слика. Цела серија од 50 слика послата је за Америку у јануару ове године на тражење једног американског друштва и у септембру отпочеће изложбе по многим варошима.

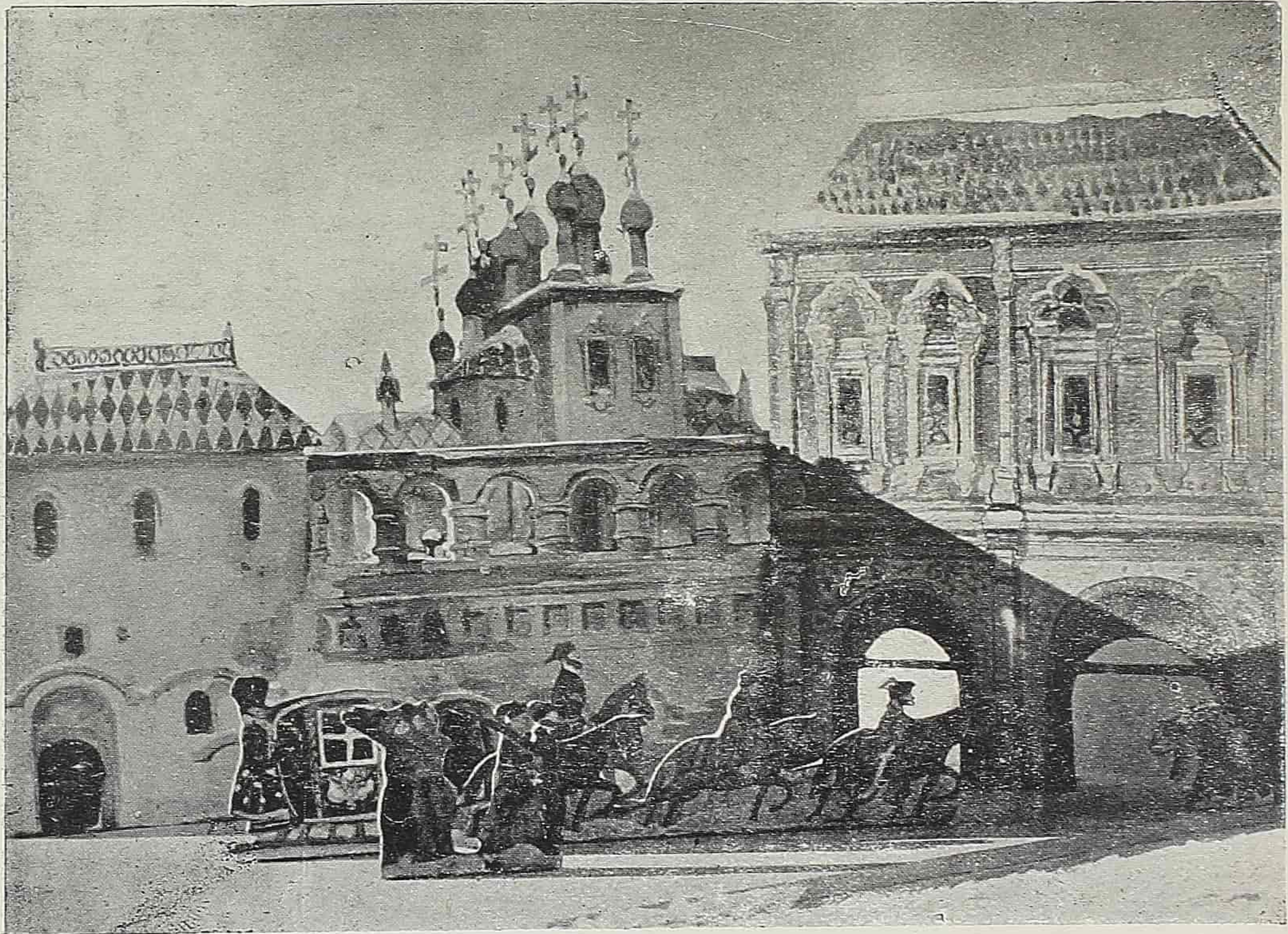
Сав је тај технички рад био изведен у радионицама сверосијског земског савеза на острву Принкито.

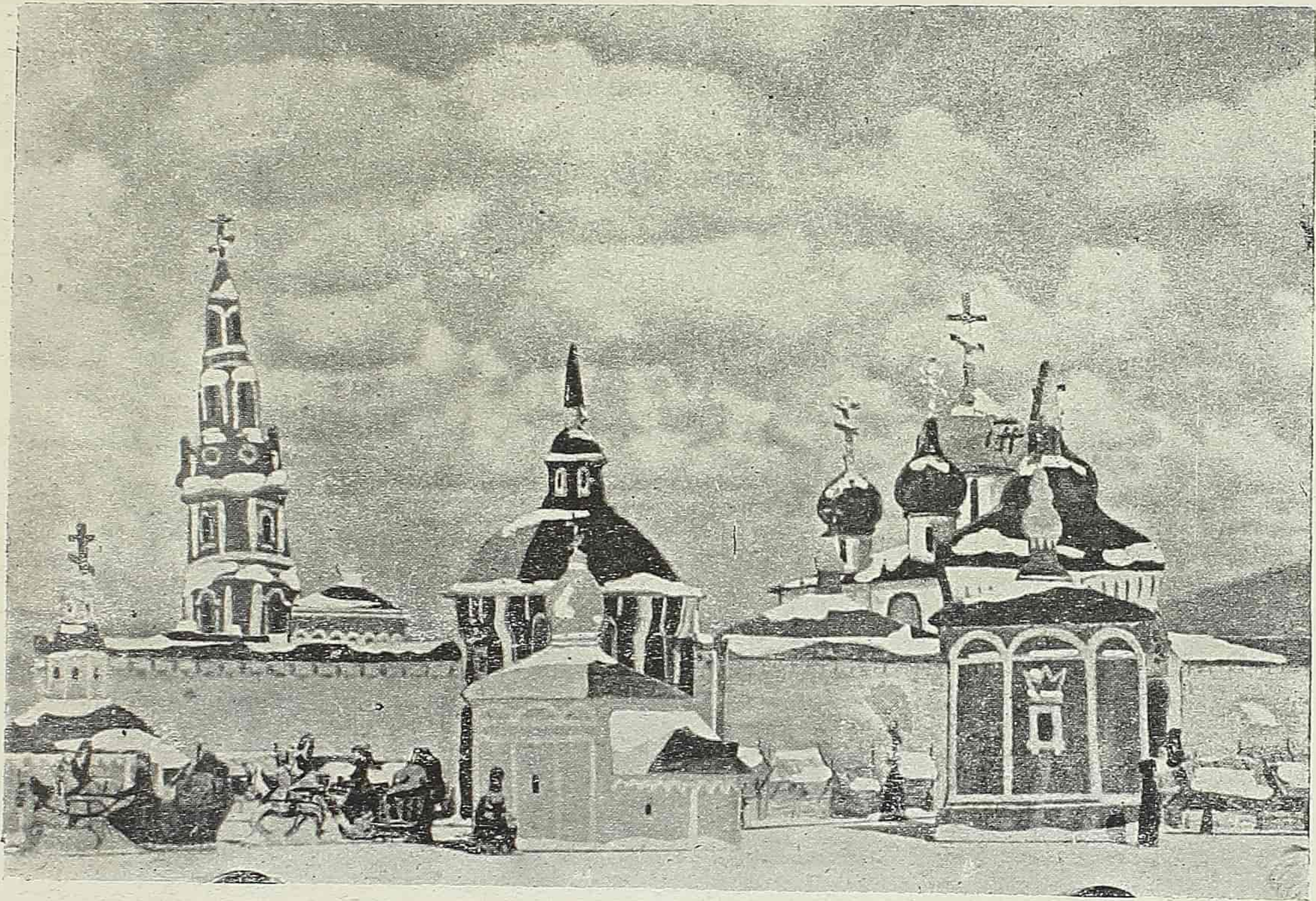
У овоме броју донесено је неколико фотографија, са моделама.

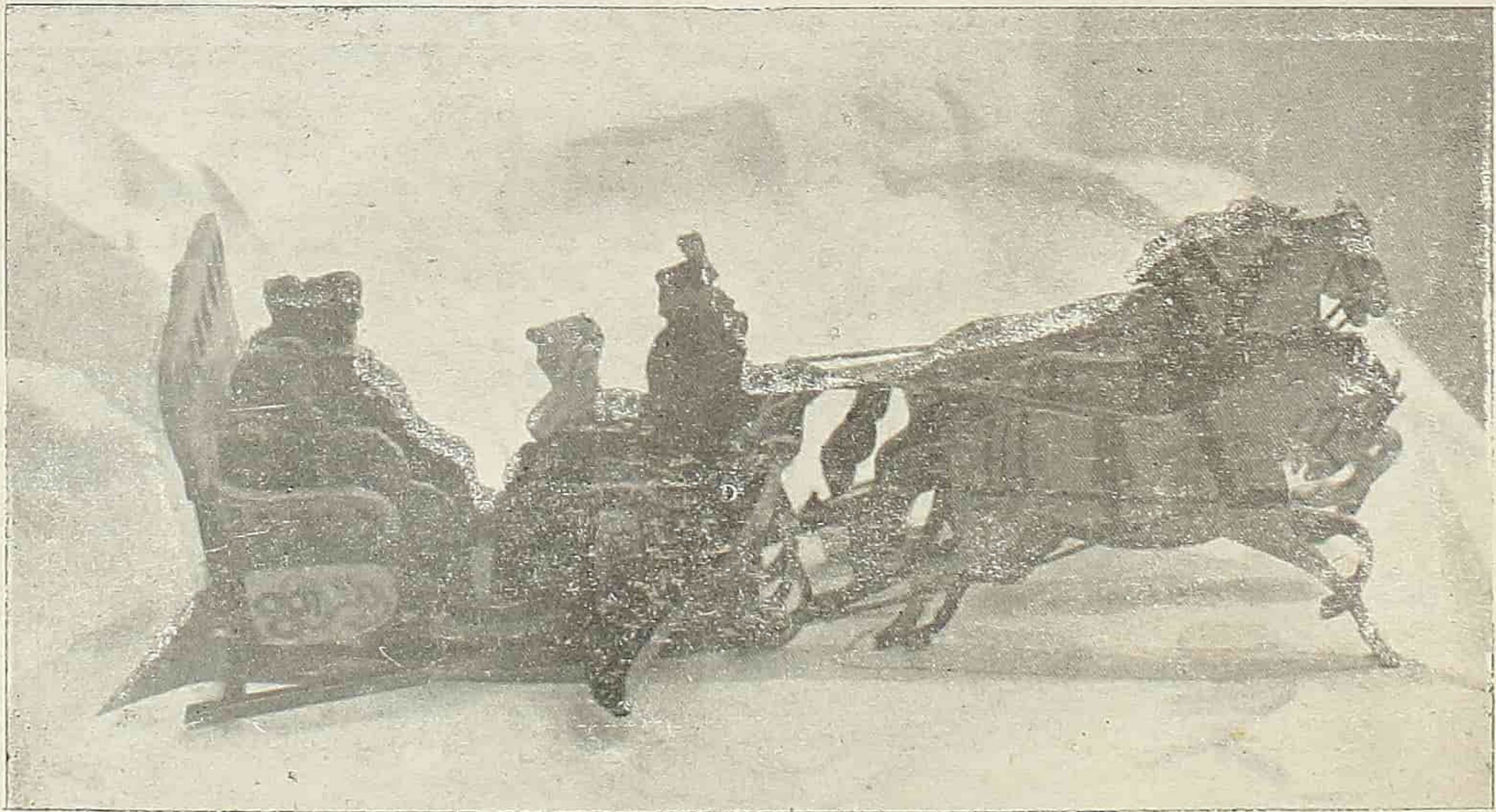

СЕРБСКІЕ ПОЭТЫ.

В. ИЛИЧЪ.

Старый поэтъ, одинъ изъ первыхъ классиковъ сербской литературы. Въ прошломъ году вышло первое полное собраніе его сочиненій подъ редакціей д-ра Ранко Младеновича. (Изд. „Сваславенска Књижара“)

Въ свое время онъ произвелъ цѣлую революцію въ сербской литературѣ, влилъ свѣжую струю въ заглохшую поэзію, которая воспѣвала исключительно древнихъ героевъ, побѣду надъ турками итд.

Тѣ поэты не заботились о рифмѣ и метричѣ стиха. Главное было — внутреннее содержаніе, патриотизмъ.

Вліяніе Илича на сербскую литературу было огромно. Его стихи, въ которыхъ сильно чувствуются и Жуковский и Пушкинъ и Лермонтовъ, произвели переворотъ не только въ формѣ, построеніи и рифмовкѣ стиха, но и рѣзко измѣнили содержаніе.

(Родился Воиславъ Иличъ въ 1862 г. умеръ — въ 1894 г.)

Появилось много новыхъ поэтовъ-самостоятельныхъ и подражателей. Но задача Илича была выполнена.

А. ШАНТИЧЪ.

На смѣну Иличу явился другой поэтъ — А. Шантичъ (1868 г.). Поэтъ демократическій онъ — вернувшись къ прежнимъ, бывшимъ до Илича, пѣснямъ, перепѣлъ ихъ на новый ладъ.

Онъ облекъ ихъ въ красивую и чеканную оболочку. Его стихъ, порой размѣрный, порой порывистый и свободный, отличается изысканностью формы и четкостью выполненія.

Изъ дикихъ воплей выкрикиваемыхъ подъ тамбуринь онъ взялъ тѣ-же мотивы, но сказалъ ихъ современнымъ изящнымъ и легкимъ языкомъ.

Самая значительная его вещь — „Останьтесь здѣсь!“

Сербская поэзія опять вернулась къ старому.

І. ДУЧИЧЪ.

Но молодой и яркій поэтъ І. Дучичъ, (1843) минуя Шантича, сталъ продолжать работу Илича — измѣнять не только внѣшность стиха, архитектонику, но и внутреннее его содержаніе.

Стихи Дучича, поражая художественной, артистической отдѣлкой, были и по темамъ своимъ совершенно новы въ сербской литературѣ. Въ нихъ видно вліяніе французской поэзіи.

Онъ, какъ Брюсовъ въ Россіи, первый поднялъ знакъ декаданса и символизма въ Сербіи.

Какъ и у Брюсова — его стихи холодны. Онъ мастеръ чеканной, кованной рифмы и больше заботится о фонетикѣ стиха, чѣмъ о его внутреннемъ смыслѣ.

Но у него есть удивительныя строки по своей мягкости, нѣжности и голубой задумчивости...

Съ поэтомъ Дучичемъ заканчивается кругъ начатый Иличемъ. Великія внутреннія потрясенія и война оставили громадный пробѣлъ въ сербской поэзіи, который только теперь постепенно замѣняется молодыми поэтами.

Густавъ Крклецъ

Отдохнувшая, послѣ войны, сербская литература переживаетъ въ настоящее время періодъ обновленія: содержаніе ея расширяется, разнообразится, создаются новые образы и формы, языкъ утончается, пріобрѣтаетъ больше гибкости и музыкальности.

Уже выдвинулся рядъ молодыхъ писателей и поэтовъ обновленнѣи школы.

Не послѣднее мѣсто среди нихъ принадлежитъ Густаву Крклецу. Онъ родился въ 1899 г. и, несмотря на свои 24 года, уже выпустилъ нѣсколько сборниковъ стиховъ.

При появленіи (въ 1919 г.) перваго сборника (Lirika. Zagreb.) извѣстный сербскій критикъ Миланъ В. Богдановичъ отмѣтилъ сборникъ, какъ незаурядное литературное явленіе.

За „Лирикой“ послѣдовали „Гробница“ 1919 г. „Бездомные“ эскизъ романа 1920 г. и „Серебрянный Путь.“ стихи 1916 — 20 г.г. Въ концѣ прошлаго года вышла новая его книга: „Нове песме“ нѣсколько переводовъ, изъ которой, помѣщены въ этомъ номерѣ.

Стихи Крклеца переведены на чешскій и нѣмецкій языки.

ГУСТАВЪ КРКЛЕЦЪ

І

ЧАСТЬ РАДОСТИ

И часъ придетъ,
когда въ окно — провалы полночи —
мнѣ принесутъ остатки мертвыхъ розъ...
Я чувствую во снѣ:
летятъ далекія и умершія розы
на черныхъ, полуночныхъ волнахъ.

И мертвыя тѣ розы —
мои умершіе сны...

И я предчувствую: — окоченѣвшій берегъ,
громадины вершинъ и мракъ
тамъ далеко — на черномъ свѣтѣ
небытія.

И въ этотъ часъ все кажется счастливымъ:
и комната и вещи, занавѣсь въ окнѣ,
и письменный мой столъ, коробка табаку...
Все кажется счастливымъ въ этотъ часъ,
и я
въ своей пустынной полночи
какъ вѣтки, руки въ безконечность простираю
и къ бѣлой радости тянусь невиданнаго утра...

Пер. Д. К.

II ГОРОДСКОЙ ПОЛДЕНЬ

Углы
домовъ сверкающихъ
и мѣдныхъ куполовъ —
огнями — саблями — ласкаетъ жаромъ блѣднымъ
полуденное солнце.
Крестами башень — въ плавненное небо
вонзаются лучи домовъ
и крикомъ мѣднымъ
распластался горячій тротуаръ.

Трепчатъ дома
и падаютъ всѣ стѣны,
согнулись башни,
лопнули всѣ стекла —
и огненный свистокъ
кровавымъ крикомъ
завязъ въ расплавленной смолѣ.

И въ длинныхъ улицахъ — страхъ огневой
летитъ, какъ вихрь.
И птица пламенная — ниже, ниже —
жжетъ скачущихъ въ безуміи людей.

А солнце катится по мягкому асфальту

III МЕРТВАЯ НОЧЬ (Отрывокъ)

Надъ городомъ летаетъ пѣсня сѣрыхъ сумерокъ,
и горбятся дома, согнулись храмы,
и въ тихихъ улицахъ — задумчивые люди
проходятъ медленно и тяжело.

Я знаю:
Въ эту умершую ночь —
невидимыя пришли вѣстницы.
Погасли искры всѣ въ шуршащихъ облакахъ

и грусть тяжелая спустилась на городъ.
Едва слышны
шаги чьи-то въ улицахъ пустынныхъ.

И облака и тяжелѣе и темнѣй
остановились мертвымъ, сѣрымъ камнемъ
надъ городомъ — и глухо ночь шумитъ...

Пер. Д. К.

Милошъ Црнянскій

Поэтъ М. Црнянскій родился въ 1893 г. въ Банатѣ. Окончивъ гимназію въ Темишварѣ поступилъ на философскій фак. Вѣнскаго У - та. Потомъ продолжалъ учиться въ Бѣлградѣ и закончилъ свое образование въ Парижѣ.

Вскорѣ послѣ окончанія войны онъ, благодаря своему таланту, выдѣлился среди остальныхъ молодыхъ поэтовъ и занялъ одно изъ лучшихъ мѣстъ въ современной сербской литературѣ.

Послѣ великой войны и до настоящаго времени вышли въ свѣтъ слѣдующія его книги:

„Маска“ комедія въ стихахъ 1919 г. „Лирика Итаке“ 1919 г. „Приче о Мушком“ 1920 г. „Дневник о Чарнојевићу“ романъ 1921 г. (Это одна изъ лучшихъ его книгъ) и поэма „Стражилово“, 1922 г.

ОБЩЕСТВО РЕВНИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНАГО ИСКУССТВА ВЪ БѢЛГРАДѢ.

2-го іюня 1923 г. въ Бѣлградѣ возникла инициативная группа ревнителевъ музыкальнаго искусства, которая предлагаетъ всѣмъ интересующимся музыкой принять участіе въ объединеніи. О мѣстѣ и времени общаго собранія будетъ сообщено особо.

Необходимыя справки можно получать ежедневно, кромѣ праздниковъ у г. Иванова улица Княгини Любицы, 14. „Колорія“ верхній этажъ.

СЛОВОЛИВНИЦА

Космајска 16. **Савића и Комп.** Телефон 3-77

ИЗРАЂУЈЕ СВА ОБИЧНА И НАСЛОВНА СЛОВА ОД НОНПАРЕЛА ДО 4 ЦИЦЕРА КАО И САВ БЕЗЛИЧНИ МАТЕРИЈАЛ. РАСПОЛАЖЕ СА ЧЕТИРИ НАЈНОВИЈЕ ЛИВАЋЕ МАШИНЕ. ИЗРАЂУЈЕ ДНЕВНО ДО 100 КГР. СЛОВА.